

The publication that lays the foundation FOR FUTURE – ORIENTED URBAN PLANNING

SERGETA I.V.

Видання, що закладає підвалини містобудування, СПРЯМОВАНОГО У МАЙБУТНЄ

Рецензія на монографію «Нові гігієнічні підходи до сучасного містобудування в Україні» (Автори: В.М. Махнюк, Є.А. Сердюк, В.В. Чорна, С.С. Гаркавий, В.Е. Лаптев. За загальною редакцією акад. НАМН України А.М. Сердюка та редакцією чл.-кор. НАМН України Н.С. Польки. К. : Міжрегіональний видавничий центр «Медінформ», 2021. 369 с.)

Містобудування – це мистецтво, яке впливає на людину найбільш повільно, проте найбільш глибоко і натхненно

*Луїс Генрі САЛЛІВАН,
творець одного з перших хмарочосів
та концепції органічної архітектури*

Сучасне урбанізоване середовище, як правило, характеризується формуванням цілісного комплексу еколого-гігієнічних проблем, обумовлених концентрацією на відносно невеликому просторі незначної за розмірами локації великого конгломерату інтенсивної виробничої, транспортної, будівельної, соціально-культурної та освітньої діяльності, що неминує сприятиме суттєвому збільшенню антропогенного навантаження на людину та середовище її перебування. Причому найнесприятливішими чинниками негативного впливу на населення слід вважати промислові об'єкти, транспортну галузь, об'єкти приміського сільського господарства тощо, передусім внаслідок того, що викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, виробничі стічні води і промислові відходи забруднюють атмосферне повітря, ґрунт та водойми, середовище, яке безпосередньо оточує людину.

За таких обставин нагальної необхідності та надзвичайної актуальності набуває розробка новітніх підходів до містобудування, раціонального розміщення окремих об'єктів життєдіяльності людини, насамперед сельбищної території, житлових комплексів, місць рекреації, розробка сучасних

гігієнічних підходів до містобудування тощо. Саме гігієна планування населених місць розглядає питання, спрямовані на розв'язання найбільш актуальних санітарно-гігієнічних проблем і міського, і сільського будівництва, благоустрою населених пунктів, регіонального планування та забудови територій, охорони навколишнього середовища населених місць, розвитку курортно-рекреаційної галузі, а також питання забезпечення сприятливих умов праці, навчання, побуту, відпочинку, збереження та зміцнення здоров'я населення.

Саме ці питання і перебувають у центрі монографії «Нові гігієнічні підходи до сучасного містобудування в Україні» (Автори: В.М. Махнюк, Є.А. Сердюк, В.В. Чорна, С.С. Гаркавий, В.Е. Лаптев / За загальною редакцією акад. НАМН України А.М. Сердюка та редакцією чл.-кор. НАМН України Н.С. Польки), що побачила світ у Київському міжрегіональному видавничому центрі «Медінформ».

Привертає увагу багатокторність видання (розгляду підлягають питання щодо планування та забудови територій населених місць з багатогалузевим господарським розвитком; питання організації та забудови територій населених місць з профілюючим промисловим розвитком;

питання забудови територій населених місць з провідним напрямком розвитку легкої промисловості, туризму та рекреаційних зон);

□ *міждисциплінарність* (у створенні унікального, без перебільшення, видання брали участь гігієністи, фахівці Держпродспоживслужби, лікарі-практики, екологи, архітектори, будівельники, дизайнери, представники інших спеціальностей);

□ *системність* (саме системний аналіз існуючих реалій та розробка комплексних підходів до вирішення наявних проблем став рушійною силою колективу авторів);

□ *профілактична спрямованість* видання (усі висновки, пропозиції і рекомендації розглядаються через призму медицини попереджувально-го, запобіжного змісту).

У розділі 1 «Основні напрями розвитку планування та забудови населених місць у контексті створення безпечних умов життєдіяльності людини» розглянуто методологічно-значущі питання щодо планування та забудови сучасних населених місць, виявлено основні санітарно-гігієнічні проблеми планувальної організації та забудови територій міст, які характерні для нашої держави.

Розділ 2 «Впровадження нових гігієнічних підходів при розташуванні інноваційних об'єктів виробничої території населених місць» присвячено розробці методичної схеми досліджень для визначення розміру санітарно-захисних зон промислових підприємств з урахуванням аналізу

технології виробництва, ступеня токсичності викидів і класу небезпеки підприємства, гігієнічної оцінки розрахункового і фактичного забруднення атмосферного повітря на різних відстанях від підприємства за індивідуальними і сумарними показниками, оцінки неканцерогенного і канцерогенного ризику забруднення атмосфери для здоров'я населення.

У розділах 3 і 4 «Гігієнічний супровід інноваційного проектування сучасних житлових будинків з квартирами типу «смайт-квартира»: український стан та зарубіжний досвід» та «Гігієнічна оцінка соціально-планувальної території зон житлової забудови (об'єкти соціальної інфраструктури – заклади загальної середньої освіти)» містяться дані щодо гігієнічної оцінки проектування багатоквартирних житлових будинків з однокімнатними квартирами для проживання однієї особи на відповідність вітчизняним і зарубіжним нормам санітарного та житлового законодавства у частині визначення імовірного негативного впливу факторів хімічної, фізичної і біологічної природи внутрішнього житлового середовища на здоров'я мешканців однокімнатних квартир типу «смайт-квартира» та розробка профілактичних заходів щодо його мінімізації, а також обґрунтування гігієнічних критеріїв архітектурно-планувальних рішень освітнього простору для забезпечення санітарно-епідеміологічних умов життєдіяльності учнів молодшого шкільного віку.

У кількох наступних розділах видання розглядаються питання гігієнічної оцінки нововведень у галузі охорони здоров'я у частині розміщення вбудованих закладів охорони здоров'я, гігієнічні та містобудівні питання деінституціалізації закладів охорони здоров'я психіатричного профілю в Україні та забезпечення санітарно-епідеміологічної, еколого-гігієнічної складової у плануванні та забудові територій населених місць України з імплементаці-

єю вимог директив Європейського Союзу.

Суттєве та непересічне прикладне значення монографічного матеріалу, викладений у розділі 8 «Унормування санітарно-захисних зон в Україні як основний еколого-гігієнічний чинник формування містобудівної ситуації», в якому підведено підсумки роботи спеціалізованої планувальної Експертної комісії з питань встановлення розмірів санітарно-захисних зон при головному державному санітарному лікарі України за 10-річний період її існування та визначено подальші перспективи. Навіть простий перегляд результатів проведеної діяльності переконливо засвідчує той факт, що функціонування Експертної комісії з розгляду питань оцінки санітарного та епідемічного благополуччя населення під час реалізації містобудівної документації, проектів будівництва об'єктів виробничого та іншого призначення з точки зору еколого-гігієнічних наслідків для довкілля і наслідків для здоров'я людей, безпечності умов їхньої життєдіяльності під час встановлення розмірів санітарно-захисних зон для промислових і сільськогосподарських об'єктів цілком відповідає пункту 239 плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (глава 22 «Громадське здоров'я»), а також і рекомендаціям ВООЗ (резолюція EUR/RCC/R2 до «Європейського плану дій зі зміцнення потенціалу та послуг з охорони громадського здоров'я», вимогам Європейської Хартії, міжнародній програмі).

Зрештою, завершує викладення матеріалу розділ, змістовною серцевиною якого є обґрунтування комплексу профілактичних заходів для органів виконавчої влади та об'єднаних територіальних громад з метою прийняття управлінських рішень у містобудуванні для створення сприятливих умов життєдіяльності населення.

Автори визначають той факт, що розробка нових і вдосконалення існуючих гігієнічних принципів планування та забудови населених місць з урахуванням новітнього вітчизняного і міжнародного досвіду відповідають процесу адаптації санітарного законодавства України до законодавства Європейського Союзу та визначають потребу у докорінному реформуванні служби державного санітарно-епідеміологічного нагляду з урахуванням викликів сьогодення, оскільки основна «профілактична функція» здоров'я населення, яке є найвищою соціальною цінністю в Україні і постійно перебуває під впливом довкілля, що динамічно змінюється, належить провідній науці профілактичної медицини – гігієні.

Видання, незаперечно, буде корисним для використання у повсякденній діяльності не лише практичних лікарів медико-профілактичного профілю, фахівців територіальних управлінь Держспоживслужби, але й для викладачів та студентів закладів вищої медичної освіти, фахівців проектних організацій, органів виконавчої влади та територіальних громад.

Еріх Марія Ремарк у свій час підкреслював: «Коли дивишся навколо і бачиш, які чудові будівлі люди будували у давнину, мимоволі думаєш, що вони були щасливішими за нас». Дуже хотілось би, щоб і про наше покоління наші нащадки говорили таким же чином. І надзвичайно приємно, що рецензоване видання закладає підвалини ефективного вирішення проблем подібного змісту, адекватно дивиться на сьогодення та спрямоване у майбутнє.

**СЕРГЕТА І.В.,
завідувач кафедри
загальної гігієни та екології
Вінницького національного
медичного університету
імені М.І. Пирогова,
доктор медичних наук,
професор**

Надійшло до редакції 29.05.2021